

УДК 336.027:477.85

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ РЕГІОНУ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЙОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Нагорна О.В., Василюшен Ю.В.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

В статті розкрито сутність фінансових ресурсів регіону, а також визначено їх кругообіг. Визначено мету оцінки інвестиційного потенціалу регіону. Здійснено аналіз фінансових ресурсів регіону за джерелами виникнення, зокрема обґрунтовано особливості мобілізації та використання фінансових ресурсів у формуванні інвестиційного потенціалу регіону. Досліджено основні проблеми формування та використання фінансових ресурсів регіону. Запропоновано низку принципів щодо формування інвестиційного потенціалу регіону з врахуванням далекоглядної стратегії економічного розвитку.

Ключові слова: фінансові ресурси, інвестиційний потенціал, державне регулювання, кошти підприємств, домашнє господарства, фінансова система.

Постановка проблеми. Стан розв'язання соціально-економічних проблем регіону визначається його можливістю і спроможністю відтворювати власні фінансові ресурси та залучати їх ззовні. В основу фінансового забезпечення розвитку територій закладають принципи самодостатності та фінансової незалежності, які підвищують економічну зацікавленість з боку потенційних інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування фінансових ресурсів та їх

вплив на інвестиційний потенціал регіону досліджують вітчизняні і зарубіжні науковці, такі як: В. Бочаров, В. Боронос, О. Василик, Б. Гіршберг, С. Зенченко, О. Мельник, В. Опарін, Д. Олійник, О. Романенко, Н. Сабігова, Б. Луців, К. Черкашина.

Метою даної статті є дослідження щодо формування фінансових ресурсів регіону як основи формування його інвестиційного потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансові ресурси регіону – це досить динамічна складна економічна категорія, якій властиві по-

стійні зміни залежно від потреби в них у кожному визначений момент часу і від характеру їх використання. Так, термін «ресурси» походить від французького «ressource» – допоміжний засіб, що означає грошові ресурси, цінності, запаси, можливості, джерела ресурсів та доходів.

На нашу думку, формування фінансових ресурсів регіону з оптимальним співвідношенням всіх їх видів дає змогу створити таку грошову базу, за допомогою якої відбуватиметься забезпечення сталого розвитку регіону через реалізацію сформованого інвестиційного потенціалу.

Не можна обійти увагою і ту обставину, що метою оцінки інвестиційного потенціалу регіону є:

- 1) виявлення сприятливих умов для формування фінансових ресурсів регіону;
- 2) розкриття невикористаних (імобілізованих) чи додатково виявлених внутрішніх ресурсів, залучення яких дозволить прискорити розвиток регіональної економіки або перевести основні її параметри в режим ефективного функціонування;
- 3) пошук і створення умов для залучення зовнішніх фінансових ресурсів, у тому числі іноземних інвестицій.

У такому контексті виникає два масштабні завдання: по-перше, де і як мобілізувати фінансові ресурси в обсягах, необхідних для забезпечення інвестиційного потенціалу регіону; по-друге, як їх розподілити, щоб максимально сприяти економічному зростанню в регіоні. Вирішуючи поставлені завдання, доцільно розділяти інвестиційний потенціал регіону на реальний і прихований. При цьому реальний інвестиційний потенціал слід розуміти як сукупність фактично можливих для отримання ресурсів регіону, які в будь-який момент можуть бути спрямовані на забезпечення нормального функціонування і розвитку регіону; а прихований інвестиційний потенціал – це сукупність регіональних резервів, які за потреби можуть бути залучені до регіонального розвитку.

Єдиною методологічного підходу до трактування фінансових ресурсів регіону на сьогодні немає. Це створює труднощі у зборі й обробці даних про існуючий механізм формування, розподілу і використання фінансових ресурсів на місцях і ще більші проблеми, пов'язані з оцінкою діючої регіональної системи фінансового управління та регулювання. У цьому випадку, слід розглянути різні наукові підходи щодо розкриття сутності фінансових ресурсів регіону [1, с. 59]:

- 1) фінансові ресурси регіону обмежуються територіальним бюджетом і децентралізованими грошовими фондами, які залишаються у розпорядженні підприємств даної області [2, 3, С.126];
- 2) фінансові ресурси регіону подаються у вигляді кінцевого результату діяльності всіх підприємств і організацій, розміщених у регіоні, включаючи джерела, які формуються в результаті перерозподілу грошових коштів населення (сплата обов'язкових відрахувань із фонду оплати праці) [4; 5, С.18; 6];
- 3) фінансові ресурси регіону аналізуються як сукупність створених у регіоні доходів і залучених ззовні фінансових ресурсів, ресурсів централізованих фондів, коштів міжнародних фінансових організацій [7; 8; 9; 10, С. 12.].

О. Кушхов і Ю. Корчагін фінансові ресурси регіону розглядають як сукупність регіональних грошових фондів, склад, структура і кількісна оцінка яких визначають особливості регіонального розподілу суспільного продукту і можливості внутрішнього фінансування всіх сфер діяльності в регіоні [11, 12]. Іншими словами, фінансові ресурси регіону – це тільки монетарна основа регіональної економіки, що, на наш погляд, є досить обмеженим трактуванням.

Разом з тим, автори В. Лексін і О. Швецов вважають, що фінансові ресурси регіону охоплюють кошти регіональних бюджетів, регіональну власність, доходи домогосподарств, економічний потенціал виробничої сфери, кредитної системи, фондового ринку тощо [13, С 221].

М.А. Коваленко розглядає фінансові ресурси з точки зору бази їх оцінювання та впливу на діяльність місцевих суб'єктів господарювання.

Економічну природу фінансових ресурсів розглядає і автор Н. Сабітова, яка пропонує виділити «використовувані фінансові ресурси» і «не використовувані фінансові ресурси» [14]. Відповідно до даного підходу використовувані фінансові ресурси ототожнюються з обсягом фінансових ресурсів, що відображаються у фінансовому балансі регіону, а не використовувані фінансові ресурси належать до тієї частини ресурсів, які тільки можуть бути залучені в обіг протягом певного періоду часу.

Варто також наголосити, що органами державного регулювання регіону взагалі питання розрахунку можливих фінансових ресурсів території не ставиться, що веде до недостатньо ефективного використання інструментарію ресурсів у нарошенні інвестиційного потенціалу регіону. Оцінка фінансових ресурсів регіону проводиться за результатами виконання регіональної програми соціально-економічного розвитку і обмежується коштами місцевих бюджетів і централізованими загальнодержавними фондами. Однак ми вважаємо, що в основу фінансової бази регіону слід покласти секторний підхід, який дасть можливість охопити всі сектори регіональної економіки в питаннях фінансового забезпечення територіального розвитку і представить цілісну картину наявності фінансових ресурсів, що формують інвестиційний потенціал регіону.

Згідно з даним підходом фінанси регіону розглядаються наступним чином: фінанси сектору державного управління (місцевих органів влади), фінанси сектору нефінансових установ (виробництва), фінанси домашніх господарств та фінанси, створені в секторі фінансових і кредитних установ регіону.

Згадані підсистеми фінансів тісно взаємопов'язані, оскільки за рахунок фінансів сектору підприємств і домогосподарств формуються фінансові ресурси місцевих органів влади і саме на них спрямовані механізми формування останніх через фінансове і податкове регулювання. У свою чергу, фінансові ресурси місцевих органів влади значною мірою повертаються населенню та підприємствам у вигляді субсидій, дотацій, соціальних програм і капіталовкладень.

Отже, секторний підхід до оцінки фінансових ресурсів регіону дає можливість визначити: а) структуру формування інвестиційного потен-

ціалу регіону і наявність реальних фінансових можливостей щодо залучення додаткових ресурсів та джерел фінансування для розширеного відтворення економіки регіону; б) взаємозв'язки між секторами, які проявляються на стадії притоку фінансових ресурсів з перспективою нарощення інвестиційного потенціалу регіону. На наш погляд, використання такого підходу дає змогу вдало поєднати важелі фінансового механізму державного регулювання із встановленими завданнями і пріоритетами формування інвестиційного потенціалу регіону.

Розвиваючи думку, варто наголосити про те, що різноманітність суб'єктів ринкової економіки обумовлює значну кількість джерел формування фінансових ресурсів регіону, відносну їх відокремленість і зв'язки, що формують ланцюг взаємодії всіх ресурсів (рис. 1).

Рис. 1. Кругообіг фінансових ресурсів регіону

В узагальненому розумінні фінансові ресурси регіону за джерелами виникнення можна поділити на фінансові ресурси внутрішнього (що і складають інвестиційний потенціал) і зовнішнього походження [15]. До фінансових ресурсів внутрішнього походження насамперед належать кошти місцевих бюджетів, позабюджетних фондів, підприємств і установ регіону будь-якої форми власності та сфери діяльності, а також гроші населення, тобто кошти, які для певної території мають внутрішнє походження. До фінансових ресурсів зовнішнього походження зараховують: субсидії та субвенції з державного бюджету; державна допомога, що надходить до регіону через банківські канали; кошти, які запозичуються чи залучаються суб'єктами господарювання за участю регіональних банків із зовнішніх для даного регіону джерел.

Проблеми формування і використання фінансових ресурсів регіону полягає у:

- відносній відокремленості руху фінансових ресурсів кожного з суб'єктів, що знижує загальний економічний ефект;
- податковому тиску, що сприяє перетіканню коштів до тіньового сектору;
- розбіжності інтересів і цілей суб'єктів господарювання та органів місцевого самоврядування як представника територіальної громади.

Список літератури:

1. Бречко О.В. Фінансовий механізм державного регулювання економіки регіону (на прикладі Тернопільської області): дис...к.е.н.: спеціальність 08.02.03. «Організація управління, планування та регулювання економікою» / О.В. Бречко. – Київ, 2004. – 231с.

Недостатність фінансових ресурсів як бази формування інвестиційного потенціалу регіону викликана низкою причин: більшість регіонів не мають достатньої податкової бази, низька інвестиційна привабливість для інвесторів, недостатньо потенційних можливостей та об'єктів для залучення коштів міжнародних організацій на реалізацію різних проектів. Відповідно такі регіони більше за інших потерпають від нестачі ресурсів, і тому потребують використання різноманітних механізмів та інструментів для підтримки свого розвитку.

Стоїмо на позиціях, що формування інвестиційного потенціалу регіону з врахуванням далекоглядної стратегії економічного розвитку, зважаючи на наявні і потенційні фінансові ресурси, повинно базуватись на принципах, а саме:

1. Принцип оптимальності – при формуванні інвестиційного потенціалу регіону необхідно враховувати наявний і прихований потенціал всіх суб'єктів господарювання належних цій території.

2. Принцип неперервності – полягає у своєчасному коригуванні перспективних планів акумулювання фінансових ресурсів території виходячи зі змін, які відбуваються всередині фінансової системи території та ззовні.

3. Принцип концентрації ресурсів – базується на складових інвестиційного потенціалу регіону і полягає в тому, що фінансові ресурси як складна консолідована категорія містить бюджетні ресурси, податкові надходження (потенціал), фінансові потенціали підприємств і фінансовий потенціал населення.

4. Принцип обмеженої самостійності – розуміння інвестиційного потенціалу регіону як окремої обмеженої в самостійності категорії, а отже, і до його формування слід підходити індивідуально.

6. Принцип збалансованості – незважаючи на прагнення децентралізувати систему формування інвестиційного потенціалу країни, варто пам'ятати, що в сучасних умовах існує великий дисбаланс у розвитку окремих регіонів, і тому на початкових етапах бажано використовувати механізм балансування.

7. Принцип прозорості та інформативності – формування вільного доступу до інформації про забезпеченість регіону ресурсами, про напрями інвестування коштів та обсяги використання ресурсів.

Виходячи з вищеперерахованих принципів, слід зробити висновок про те, що формування інвестиційного потенціалу регіону потребує відповідного інституційного середовища, що сприятиме фінансовій самостійності, незалежності та фінансовій забезпеченості регіонів.

Висновки і пропозиції. Отже, задоволення проблем регіону та формування його інвестиційного потенціалу можливе лише за умови достатності фінансових ресурсів, оскільки фінансові ресурси значно впливають на обсяг валового регіонального продукту, як одного з найважливіших показників розвитку регіону.

2. Павлова Л.Н. Финансовый менеджмент. Управление денежным оборотом предприятий: Учебник для вузов. / Л.Н. Павлова. – М.: Банки и биржа, ЮНИТИ, 1995. – 400 с.
3. Стеченко Д.М. Управління регіональним розвитком: Навч. посібник. / Д.М. Стеченко – К.:Вища школа, 2000, 223 с.
4. Абанкина И. Доходы муниципальных образований. / И. Абанкина, Т. Абанкина, А. Высоковский. // Финансы. – 1998. – № 2. – С. 17-21.
5. Павлюк К.В. Финансові ресурси держави: суть, склад, структура. / К.В. Павлюк. // Фінанси України. – 1996. – № 2. – С.16-24.
6. Долішній М. Соціально-економічний потенціал регіону. / М. Долішній, С. Бойко, І. Петрович.- К.: Наукова думка, 1985. – 216 с.
7. Романова Л.А. Экономика региона: самостоятельность и государственное регулирование. / Л.А. Романова. – Пермь: Перм.ун-т, 1994. – 36 с.
8. Сенгачов В.К. Фінансові ресурси народного господарства. / В.К. Сенгачов. – М.: Фінанси та статистика, 1982. – С. 49.
9. Хачатурян С.В. Суть фінансових ресурсів та їх класифікація. / С.В. Хачатурян. // Фінанси України. – 2003. – № 4. – С. 77-81.
10. Улюкаев А. Государственные финансы и региональное развитие. / А. Улюкаев // Вопросы экономики. – 1998. – № 3. – С. 4-17.
11. Корчагин Ю. А. Региональная финансовая политика и экономика /Ю. А. Корчагин. – Ростов-н/Д: Феникс, 2006. – 284 с.
12. Кушхов О. И. Управление региональным бюджетом: дисс. д.э.н. спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (по отраслям и сферам деятельности) / О. И. Кушхов. – СПб., 2003. –209с.
13. Лексин В. Н. Государство и регионы. Теория и практика государственного регулирования территориального развития / В. Н. Лексин, А. Н. Швецов. – М.: УРСС, 2003. – 368 с.
14. Сабитова Н. М. О понятии финансового потенциала региона и методологии его оценки / Н. М. Сабитова // Финансы. – 2003. – № 3. – С. 63-65.
15. Нагорна О. В. Фінансові ресурси підприємств комунального господарства / О. В. Нагорна // Економіка та підприємництво: зб. наук. праць молодих учених та аспірантів – 2010. – Вип. 24. – С. 267-276.

Нагорная О.В., Василишчен Ю.В.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ РЕГИОНА КАК ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЕГО ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА

Аннотация

В статье раскрыта сущность финансовых ресурсов региона, а также определен их круговорот. Определены цели оценки инвестиционного потенциала региона. Осуществлен анализ финансовых ресурсов региона по источникам возникновения, в частности обоснованно особенности мобилизации и использования финансовых ресурсов в формировании инвестиционного потенциала региона. Исследованы основные проблемы формирования и использования финансовых ресурсов региона. Предложен ряд принципов по формированию инвестиционного потенциала региона с учетом дальновидной стратегии экономического развития.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, инвестиционный потенциал, государственное регулирование, средства предприятий, домашние хозяйства, финансовая система.

Nagorna O.V., Vasulushen U.V.

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

FINANCIAL RESOURCES OF REGION AS BASIS OF FORMING INVESTMENT POTENTIAL

Summary

This article discovers a nature of regional financial resources and determines their circulation. This paper investigates financial resources by the sources of origin, as well as defines the features of mobilization and exploitation of these resources in forming investment potential of the region. Considering far-seeing strategy of economic development, the author proposes a chain of principles due to forming investment potential of the region.

Keywords: regional financial resources, investment potential, financial support, financial system, strategy, public regulation, funds of enterprises, domestic economy.